Edgar F. Cyriax

GYMNASTISKT-ORTOPEDISKA

INSTITUTET,

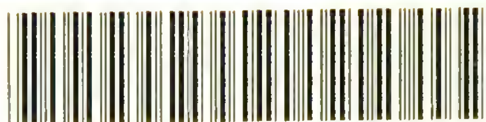
DESS STÄLLNING OCH VERKSAMHET.

AF

HERMAN SÄTHERBERG,
Institutets föreståndare.

1866

Pris: 50 öre.

22101452539

GYMNASTISKT-ORTOPEDISKA INSTITUTET,

DESS STÄLLNING OCH VERKSAMHET.

AF

HERMAN SÄTHERBERG,
Institutets föreståndare.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS JOH. BECKMAN,
1866.

Gymnastiskt-Ortopediska Institutet, stiftadt af Med. Doktorn och Professorn Nils Åkerman år 1827, är en vårdanstalt, egnad dels att bota eller mildra yttre missbildningar och lyten, samt motverka anlagen för dylika, dels att, i enlighet med läkarekonstens fordringar meddela gymnastik, der sådan är tjenlig mot kroniska inre lidanden. Institutets bestämmelse.

Hvad institutets förstnämnda ändamål beträffar, eller det att vara en vårdanstalt för kroppsliga lyten, torde en närmare redogörelse om denna sak här först och främst vara af nöden, till ledning för dem, som icke äro förtrogna med ifrågavarande ämne. Om menniskokroppens deformiteter och lyten.

Liksom menniskokroppen, i afseende på sin inre organisation kan på flerahanda sätt vara underkastad afvikningar från det normala, så kan densamma ock vara behäftad med abnormiteter i de yttre delarne, så väl i afseende på deras form som funktioner, eller, med andra ord, lida af yttre missbildningar och lyten. Dessa, åter, kunna vara framkallade af mångahanda orsaker, af hvilka likväl de flesta äro att söka i abnormiteter antingen inom sjelfva bensystemet eller inom de muskelpartier, som inverka på detsamma och dess ledgångar.

När man besinnar hvilken mängd ben och ledgångar finnas i menniskokroppen, och huru lätt dessa kunna af sjukdom angripas; samt huru dessutom hvarje sjukt tillstånd i sjelfva musklerna, så snart detsamma har uppnått någon betydligare grad, förmår att minska eller till och med betydligt inskränka rörligheten i de respektive ledgångarna, — så kan man ock lätteligen göra sig ett begrepp om mångfalden af de deformiteter, under hvilka den menskliga organismen kan vara hem-

fallen. Ledgångarna för fingrar och tår, för händer och fötter, för knän och höfter, för armar och axlar; vidare: benens och armarnas benpipor, ryggraden och slutligen sjelfva hufvudets ställning förete abnormiteter af olika slag. Jag vill här uppräkna de förnämsta af dem.

Fotens deformiteter.

Hästfot eller Spetsfot *(Pes equinus)*.

Klumpfot eller invriden fot *(P. varus)*.

Spetsfot med invridning *(P. varo-equinus)*.

Plattfot eller utvriden fot *(P. valgus)*. (Alla dessa benämnas ofta med ett gemensamt namn Klumpfot).

Sammandragning *(Contractura)* af tårna.

Handens deformiteter.

Styfhet *(Ankylosis)* i handleden.

Sammandragning af fingrarna.

Benets deformiteter.

Krökning af underbenet eller »Hjulben» *(Curvatura cruris)*.

Knäinböjning eller »Koben» *(Genu valgum)*.

Sammandragning i knäleden.

Sammandragning i höftleden.

Luxering af höftleden.

Armens deformiteter.

Sammandragning i armleden.

Styfhet i armleden.

Styfhet i axelleden.

Bålens och hufvudets deformiteter.

Sned ställning af bäckenet.

Svankrygg *(Lordosis)*.

Puckelrygg *(Kyphosis)*.

Gåsbröst *(Pectus carinatum)*.

Sidokrökning af ryggraden *(Scoliosis)*.

Sned ställning af hufvudet *(Torticollis)*.

Härtill komma:

Lamhet (Fullständig lamhet: *Paralysis;* lamhet i mindre grad: *Paresis).*

Anm. Der lamhet förekommer, framkallar den ofta betydliga förändringar i de af densamma angripna kroppsdelarnas form och ställning.

Med tanken på alla dessa ofärdigheter och på de lidanden, till hvilka de menniskor äro dömda, som hemfallit under det hårda ödet, att igenom hela sitt lif dragas med ett icke blott vanställande, utan ock ofta ganska plågsamt kroppslyte, inser man lätt, att läkarekonsten, med den sträfvan till fullkomnande som alltid utmärkt densamma, icke i längden kunde lemna å sido denna klass af de menskliga bräckligheterna, trots de svårigheter, som der till en början syntes uppresa sig. Och så uppstod *Ortopedien*, hvars uppgift är dels att bota eller mildra och i deras utveckling hämma menniskokroppens formfel och lyten, dels att hos det uppväxande slägtet motverka dylika lidandens uppkomst, der anlag för dem röjas. Ortopediens uppgift.

Här torde det vara på sin plats, att belysa ett misstag, som hos oss stundom röjer sig, då fråga är om ortopedien. Somliga tro, nemligen, att med ordet Ortopedi menas *metoden att behandla ryggradskrökningar med »sträcksäng»;* men häruti fara de mycket vilse. De hafva till detta misstag blifvit förledda af fienderna till vårt ortopediska institut, hvilka, *för att nedsätta institutets anseende*, velat stänga in begreppet ortopedi inom de trånga gränsorna af begreppet sträcksäng. Läsaren behöfver dock blott kasta en blick på listan öfver de här ofvan uppräknade deformiteterna, för att öfvertygas om huru stort misstag ligger uti ett sådant sätt att se saken.

Med namnet Ortopedi menas icke *någon viss metod eller något visst medel* för missbildningars behandling, — liksom man med benämningen Kirurgi icke menar någon viss metod att behandla yttre åkommor.

Ortopedi är ej namnet på ett medel, utan på en vetenskapsgren, och den ortopediska sängen representerar icke Or-

topedien mera än t. ex. brockbandet representerar Kirurgien, eller kinabarken Medicinen. —

Den som känner hvad som erfordras, för att med framgång behandla menniskokroppens deformiteter, skall lätteligen inse, att denna gren af läkarekonsten är förenad med betydliga svårigheter, i afseende på dess utöfvande. Den ligger nästan helt och hållet utom medikamentsbehandlingens område; och, fastän tillhörande kirurgiens fält, skiljer den sig, i afseende på behandlingsmetoderna, i så väsendtlig mon från den öfriga kirurgien och erfordrar så alldeles egna åtgärder, att den hittills svårligen kunnat ingå i de medicinska lärokurserna, liksom den ej heller gerna kan utöfvas af den praktiserande läkaren, utan att på ett för hans öfriga praktik störande sätt taga i anspråk hans tid och krafter. Den erfordrar en kostsam gymnastisk, mekanisk och elektrisk apparelj, kräfver mycken ihärdighet vid utöfvandet, och ingriper icke obetydligt i sjelfva barnauppfostran, — der roten till månget kroppslyte ofta är att söka.

Att behandlingen af deformiteterna länge förblef en främmande sak för läkarekonsten, var en naturlig följd af hvad nyss blifvit antydt. De olyckliga krymplingarne nödgades derföre taga sin tillflykt till bandagister eller andra i läkarevetenskapen främmande personer, som på ett eller annat vis trodde sig kunna påfinna några medel att afhjelpa deras lidanden; men att på denna väg både vågsamma och olyckliga experimenter blefvo gjorda, säger sig sjelft. Detta inverkade ock ifrån början menligt på ortopediens anseende.

Ortopediens vetenskapliga framsteg.

Men, som redan blifvit yttradt, läkarekonsten har icke i längden kunnat lemna å sido nämnde klass af de menskliga bräckligheterna. De grundliga afhandlingar, som tid efter annan i detta ämne utgifvits af utmärkta vetenskapsmän; och namn sådana som Delpech, Dieffenbach, Stromeyer, Bouvier, Berend, Bonnet, Tamplin, Malgaigne m. fl. på titelbladen af en mängd ortopediska skrifter vittna att äfven läkare af högt anseende ansett ifrågavarande vetenskapsgren värdig ett allvar-

ligt studium. Man har mer och mer insett, att Ortopedien är en oumbärlig länk i den allmänna helsovården; och den omfattas i våra dagar med stigande intresse af den medicinska journal-litteraturen, — hvarom bäst vittnar det förhållandet, att ortopediska afhandlingar numera allt oftare förekomma inom de förnämsta af utlandets medicinska tidskrifter.

Ortopediens ställning i utlandet.

De större ortopediska instituterna i utlandet förestås ock nu af *utmärkta läkare* och åtnjuta ett rättvist förtroende, hvilket bäst bevisas af deras städse fortgående utveckling och ökade tillopp af hjelpsökande. Jag behöfver blott omnämna det stora ortopediska institutet i Berlin*) — hvars första läkare och föreståndare, Sanitetsrådet D:r Berend, är en elev af den på sin tid högt berömde kirurgen Dieffenbach — eller det ännu större i London, så rikt utrustadt både i afseende på understöd och utmärkta läkare**). Det förstnämnda institutet firade inför en talrik församling af läkare och stadens notabiliteter den 1 Juni 1865 den 25:te årsdagen af sin stiftelse, hvarvid anfördes, att från institutets öppnande 3,008 ortopediska patienter blifvit vid institutet behandlade, af hvilka 1,670 blifvit fullkomligt botade och 1,193 förbättrade. Det ofvannämnda institutet i London (Royal orthopædic hospital, Oxford-Street 315) stiftades år 1838, och har sedan den tiden så utvecklat sig, att, enligt en till mig lemnad tryckt uppsats, derstädes under ett år från Februari 1857 till Februari 1858 behandlades 1,580 patienter. Nämnde uppsats visar, att summan af de patienter, som från institutets stiftelse der åtnjutit vård belöpte sig till 22,307. Fyra läkare äro vid stiftelsen anställde. Sedan Mars månad 1856 besitter institutet sin egen lokal vid en af Londons förnämsta gator, och hvilken lokal är inköpt för de medel, som influtit genom frivilliga bidrag. Institutets tillgångar under år 1857 utvisade en summa af £ 12,124: 1. 4. (omkring 218,000 rdr rmt). Det besökes tal-

*) Af mig åtskilliga gånger besökt, under de resor jag gjort för ortopediska studier.

**) Detta institut besöktes af mig år 1858.

rikt af praktiserande och studerande läkare från alla delar af landet, och föredrag hållas öfver de ortopediska sjukdomarne. Englands Drottning är stiftelsens beskyddarinna. Dess »*president*» var, nyssnämnde år, grefven af Shaftesbury, och »*vice-presidents*» ett stort antal af utmärkta män, hvaribland Erkebiskoparna af Canterbury och York, Hertigen af Norfolk, Markisen af Westminster m. fl.

Inför sådana facta nedsjunker till ett lågt förtal de af vårt Ortopediska instituts afundsmän framkastade och flitigt kringspridda insinuationerna, att ortopedien i utlandet vore i sjunkande. De hafva icke heller gittat bestyrka nämnda sitt påstående; ty det af dem anförda förhållandet, att ett eller annat enskildt ortopediskt institut upphört att existera — säger alls ingenting, så mycket mindre som under tiden andra instituter i stället uppstått på andra håll. Om en eller annan helt och hållet privat ortopedisk anstalt upphör med sin verksamhet, efter en längre eller kortare tids förlopp, så är ju sådant beroende af enskilta förhållanden, såsom t. ex. att föreståndaren aflider eller blir orkeslös, sjuklig eller på annat sätt urståndsatt att fortsätta med sin verksamhet. Det var ock just för att förekomma, att ett dylikt öde skulle kunna drabba vårt svenska ortopediska institut, som Rikets Ständer, då de gåfvo anslag till stiftelsen, bestämde bland andra vilkor det, att »*en biträdande läkare skulle af föreståndaren vid institutet antagas, lönas och undervisas i medicinsk gymnastik och ortopedi, på det att institutets verksamhet icke måtte afbrytas i händelse af föreståndarens sjukdom eller frånfälle m. m.*»

Rikets Ständer ha betryggat Ortopediens upprätthållande i Sverge.

För att visa, dels hurusom denna åsigt om nödvändigheten af Gymnastiskt-Ortopediska Institutets upprätthållande äfven delas af våra i denna fråga mest kompetenta auktoriteter, dels hvad tankar dessa hysa om ortopedien och ifrågavarande institut, må här anföras följande utlåtanden, afgifna under olika tider.

Våra medicinska auktoriteters tanka om Ortopediska institutet.

Utdrag af Svenska Läkare-Sällskapets Protokoll den 26 Maj 1840.

»S. D. Herr Prof. Åkerman har, med anledning af ett hos Rikets nu församlade Ständer begärdt understöd för det Ortopediska Institut, som han stiftat, hegärt Sveuska Läkare-Sällskapets yttrande, huruvida Sällskapet ansåge detta Institut ändamålsenligt och förtjent af något understöd af Statsmedel. Sällskapet har derföre tagit i öfvervägande, att Ortopediska kuranstalters allmänneliga nytta numera i de flesta länder anses satt utom allt tvifvel, hvilket bäst bevisas deraf, att sådana anstalter på flere ställen, t. ex. i Berlin och Paris, blifvit satte i förbindelse med allmänna sjukvårdsanstalter; att det äfven för vårt fädernesland måste vara nyttigt och nödigt, att hafva åtminstone en sådan; att då en sådan anstalt, enligt konstens närvarande ståndpunkt, erfordrar en större mängd kostsamma apparater, det för mindre bemedlade enskilde blifver omöjligt att emottaga och lämpligt behandla hithörande sjuke, med mindre än att äska en afgift, som för de fleste öfverstiger tillgångarne och således utesluter dem från kuranstaltens begagnande; och serskildt hvad Prof. Åkermans Iustitut beträffar, att, såsom Sällskapet har sig noga bekant, kurmetoden der ändamålsenligt verkställes, enligt vetenskapens och erfarenhetens nu allmänt erkända fordringar, ej mindre medelst gymnastik och öfrige inre och yttre kurativa hjelpmedel, än medelst maschiuerier; att Prof. Åkerman enskildt uppoffrat betydliga omkostnader, för att grundlägga och underhålla nämnde anstalt; och att den afgift, som erlägges för den sjukes behandling, der är, jemförelsevis mot på andra orter, ganska måttlig; och ansåg sig Sällskapet till följe häraf böra uttala å ena sidan den önskan, att Professor Åkermans nitfulla bemödanden och oegennyttiga uppoffringar måtte för *den goda sakens skull* välförtjent hugnas med ett kraftigt understöd af allmänna medel, och å en annan sida, den öfvertygelse, att denna vackra och välgörande anstalt, förutan ett

sådant understöd säkerligen måste förr eller sednare upplösas, då den i sakernas närvarande skick ej kan underhålla sig sjelf; hvilket genom utdrag af Protokollet skulle Herr Prof. Åkerman meddelas. Stockholm den 27 Maj 1840.

Å Svenska Läkare-Sällskapets vägnar

C. U. Sondén,
Sv. Läk.-Sällskapets Sekreterare.»

Svenska Läkare-Sällskapets utlåtande år 1851 om Gymnastiskt-Ortopediska Institutets tillstånd, verksamhet och betydelse, såsom helsovårdsanstalt.

»Med anledning af en af Föreståndaren vid Gymnastiskt-Ortopediska Institutet, Hr Doctor H. Sätherberg, till Svenska Läkare-Sällskapet den 11 dennes framställd begäran, det ville Sällskapet meddela ett utlåtande »öfver nämnde Institut, så väl med hänseende till det förtroende, man tilläfventyrs anser detta Institut förtjena, i afseende på de kurativa behandlingarne och deras resultater, såsom ock med betraktande af en sådan helsovårdsanstalts betydelse för samhället och nödvändigheten af att densammas fortfarande existens blir betryggad genom understöd af allmänna medel», — får Sällskapet, med den kännedom Sällskapet i allmänhet eger om nämnde Institut, och efter att hafva tagit saken i särskildt öfvervägande, härmedelst öfver frågan afgifva följande yttrande:

Ortopedien i allmänhet, dess värde och nödvändighet behöfver väl Sällskapet icke här förorda; anser dock icke alldeles öfverflödigt erinra, att Ortopedien i alla civiliserade länder är upptagen, omhuldad och högt värderad för de välgerningar den sprider till en stor del af den lidande menskligheten.

Ortopedien inom fäderneslandet, eller det Ortopediska Institutets i Stockholm tillstånd och de der använda kurmetoder, utgöra föremålen för Sällskapets närvarande utlåtanden.

Efter att hafva tagit en noggrann kännedom så väl om de kurmetoder, hvilka begagnas vid ifrågavarande Institut, som ock om de lyckliga resultater, hvilka genom dem blifvit frambragte, anser Sällskapet för en dyrbar pligt, att i första rummet vitsorda den vetenskapliga och sakkännedom, den skicklighet, det nit och kärlek, hvarmed nuvarande Föreståndaren behandlar och leder Ortopedien och den medicinska gymnastiken, så att, enligt Sällskapets tanke, i sådant hänseende intet återstår att önska.

Hvad åter sjelfva Institutet beträffar, så anser Sällskapet sig visserligen äfven pligtigt vitsorda, att det, så vidt tillgångarne medgifvit, blifvit organiseradt i enlighet med dess praktiska ändamål och det allmännas behof, och att det från början af dess stiftelse, och särdeles under nuvarande Innehafvarens händer, utvecklat en allt mer och mer vidsträckt verksamhet, så att, t. ex., enligt den sista af Direktionen afgifna årsberättelsen, 73 patienter under året njutit kostnadsfri vård, då för några få år sedan fripatienternas antal endast uppgick till 18 à 20 om året. Hylladt af allmänna förtroendet, besökes det årligen af ett stort antal patienter så väl af hufvudstadens som af landsortens befolkning, och resultaterna af den derstädes utöfvade, så väl ortopediska som medical-gymnastiska kurmetoden — hafva visat sig högligen tillfredsställande.

Dock har det icke heller kunnat undgå Sällskapets uppmärksamhet, att nämnde Institut äfven lider af väsendtliga brister, utan hvilkas afhjelpande Institutets framtida bestånd och Ortopediens upprätthållande inom fäderneslandet icke kunna anses betryggade, nemligen:

a) att Institutet saknar en egen lokal, och

b) medel att aflöna en vid Institutet anställd biträdande Läkare.

Att en stiftelse af denna art erfordrar en för ändamålet lämpad, fast lokal, med en mängd ganska dyra apparater, torde vara nog allmänt kändt, för att här icke behöfva närmare ådagaläggas.

Men af icke mindre vigt för Ortopediens upprätthållande inom fäderneslandet anser Sällskapet vara, att vid Institutet anställes och lönas en biträdande Läkare, ty endast såmedelst försäkrar sig samhället en continuitet af i ämnet insigtsfulle och erfarne handhafvare af Ortopedien. Med Institutets närvarande organisation beror dess tillvaro ensamt på dess Föreståndares helsotillstånd, hvarföre det löper fara att när som helst, genom hans frånfälle, helt och hållet upplösas, eller att falla i händerna på någon alldeles oerfaren.

Svårigheten eller omöjligheten att afhjelpa nyssnämnde brister med de medel Institutet genom enskilde Patienters afgifter kan påräkna är lätt att inse, då man tager i betraktande, att i ett mindre rikt land antalet af betalande patienter alltid är jemförelsevis ganska ringa mot mängden af de fattiga, intet eller obetydligt betalande, af hvilka ett sådant Institut ständigt är anlitadt. Derföre anser sig Sällskapet icke böra tveka, att, oaktadt allt det rättvisa loford Sällskapet ansett sig böra tilldela såväl Institutet i dess närvarande ofullbordade skick, som dess förtjenstfulle ledare, uttala den öfvertygelsen, att endast genom ett kraftigt bistånd från det allmännas sida nämnde Institut torde kunna räddas undan en möjlig upplösning, och full garanti erhållas för beståndandet af en sådan sjukvårdsanstalt, hvilken icke kan undvaras, men som kräfver omkostnader, dem en enskild man i vårt land icke kan finna sin uträkning vid att på egen risk företaga.

Stockholm den 18 Mars 1851.

På Svenska Läkare-Sällskapets vägnar

JOS. ELLIOT,

u. v. Ordförande.

G. Böttiger,

u. v. Sekreterare.

Utdrag af Protokollet, hållet i Kongl. Sundhets-Collegium den 17 November 1856.

»S. D. Uti en till Kongl. Collegium ingifven skrift, af den 10:de innevarande månad, hade Föreståndaren för härvarande Gymnastiskt-Ortopediska Institut, Doktor Herman Sätherberg, med förmälan, att detta Institut, efter att hafva blifvit förlustigt de lokaler, som hittills, mot skäligen modererade hyresvilkor, stått till dess disposition, och för sitt upprätthållande mött de största svårigheter dels i egendomsprisens och hyrornas stegring och dels i de vid Institutet tjenstgörande biträdenas anspråk på löneförhöjning, endast genom ökadt understöd från Statens sida kunde upprätthållas, hvarom bemälte Föreståndare alltså tillkännagifvit sig hafva för afsigt att hos Rikets Ständer framställa begäran, och till stöd för en sådan anhållan önskat, att Kongl. Collegium ville meddela utlåtande öfver ifrågavarande inrättning, dess verksamhet och betydelse för det allmänna, samt dess behof af ett kraftigare understöd från Statens sida.

Med anledning af denna Doktor Sätherbergs skrift, beslöt, efter förutgående disskussion i ämnet, Kongl. Collegium meddela det utlåtande: att ehuru den serskilda Direktionen öfver det Gymnastiskt-Ortopediska Institntet otvifvelaktigt bäst vore i tillfälle att öfver vilkoren för Institutets fortfarande verksamhet lemna erforderlig upplysning, och Kongl. Collegium endast haft att emottaga de i Kongl. Maj:ts nådiga Bref den 17 Januari 1852 föreskrifna årliga rapporterne öfver de patienter, som under nästförutgångna året blifvit på Statens bekostnad vid Inrättningen behandlade, har Kongl. Collegium dock såväl genom de utförligare berättelser om Institutets verksamhet, hvilka af dess Föreståndare tid efter annan lemnats, som genom serskild åt detsamma egnad uppmärksamhet, full anledning att vitsorda så väl det varma nit och den stora skicklighet, hvarmed detta Institut af dess Föreståndare handhafves, som vigten för vårt land att inom sig kunna erbjuda ett till-

fälle till gymnastik-behandling *i enlighet med läkarekonstens fordringar*, samt en hjelp mot talrika missbildningar, hvilka dels genom tidig behandling kunna botas, dels, ifall de till högre grad utbildats, kunna göras för de vanlottades helsa och lif mindre vådliga. — Vitsordande det vexande behofvet för den allmänna helso- och sjukvården i landet att vid sidan af de andre sjukvårdsinrättningarne ej sakna en, der gymnastiska och ortopediska medel fullständigt och metodiskt kunna användas, kan Kongl. Collegium ej heller tveka att uttala den öfvertygelsen, att, om än i andra länder helt och hållet enskilda Gymnastiskt-Ortopediska Instituter kunna uppprätthållas, genom betalande patienter, ett sådant förhållande här i Sverige icke kan väntas, och att sålunda hos oss tillvaron af ett Institut, sådant som det ifrågavarande, är väsendtligt beroende af allmänt understöd; och om detta redan under alla omständigheter eger sin grund, så gäller det utan tvifvel i ännu högre grad under de närvarande, med en hittills oerhörd stegring i priserna å alla lifsförnödenheter och allt arbete.

Ofvanintagna af Kongl. Collegium sålunda afgifna utlåtande skulle genom utdrag af Protokollet varda D:r Sätherberg, på begäran, meddeladt. Ut supra

In fidem

H. Husberg.»

Utdrag ur Protokollet, hållet i Svenska Läkare-Sällskapet, Tisdagen den 11 Augusti 1863.

— — — — — — — — — — — — — —

»Svenska Läkare-Sällskapet, som med förvåning och med känsla af förtrytelse erfarit, att beställsamma försök, ledda af illvilliga motiver, satt sig i verksamhet, för att nedsätta en af Svenska Läkare-Sällskapet mycket värderad Inrättning — det Gymnastiskt-Ortopediska Institutet — och, om möjligt, beröfva densamma Allmänhetens välförtjenta förtroende och Statsmakternas välvilliga bistånd, anser för en kär pligt, att, på grund

af den kännedom Läkare-Sällskapet äger om den inom nämnda Institut tillämpade kombinerade behandling medelst ortopedi och medikal-gymnastik, elektricitet m. m. och de tillfredsställande resultater, som af denna behandling vunnits, vitsorda den gagnande verksamhet, detta Institut, under alla de år Hr Säthcrberg varit dess ledare, utvecklat, hvadan Läkare-Sällskapet, nedläggande sin allvarliga protest mot alla attentater i ofvan angifna riktning, får uttala den öfvertygelsen, att det Gymnastiskt-Ortopediska Institutet, som har till uppgift, att bringa hjelp och lindring mot en mängd missbildningar och åtskilliga andra sjukdomstillstånd åt personer af alla klasser och vilkor, är en för den allmänna helso- och sjukvården högst behöflig anstalt, som vid sidan af de öfriga sjukvårdsinrättningarne i hufvudstaden förtjenar att upprätthållas och kraftigt understödjas.

In fidem

C. G. Grähs.»

I ofvanstående utlåtanden finner man icke ett enda ord, som antyder tvifvel om den ortopediska läkekonstens vigt och betydelse för samhället, och ännu mindre något det ringaste tecken till underkännande af den rationella Ortopedien, såsom skulle dess behandlingsmetoder till äfventyrs vara förenade med något mehn för patienternas allmänna helsotillstånd, (hvilket likväl ortopediska institutets fiender flitigt sökt utsprida bland allmänheten).

Förföljelserna mot ortopediska institutet.

Förföljelserna mot vårt ortopediska institut hafva pågått så länge och med en sådan hetsighet, att de säkert icke äro okända för dem som på ett eller annat vis intressera sig för ifrågavarande stiftelse; man torde ock känna hurusom hvarje attentat emot institutet alltid slutat med angriparens nederlag; men äfven huru vid nästan hvarje riksdag anfallet förnyats. Det sist anförda utlåtandet af Svenska Läkare-Sällskapet är just föranledt af ett dylikt angrepp.

Bland argumenter, som vid dessa angrepp begagnats, hafva förekommit följande, dem jag här vill anföra.

Man har först och främst påstått att den ortopediska metoden vid härvarande institut skulle bestå i ett slags tortyr med våldsamt anbragta sträck-, skruf- och tryck-apparater, samt att sådant skulle hafva medfört en menlig verkan på flera patienters helsotillstånd. För ingendera af dessa påståenden ligger ringaste sanning till grund, och de i denna fråga mest kompetenta domare, nemligen *de ifrågavarande patienternas egna föräldrar, målsmän och läkare* hafva offentligen svarat på dessa tillmälen och med djupaste indignation förklarat dem sakna all grund. (Se brochuren »*Om senaste försöket att vanställa Ortopedien och hos allmänheten inplanta fördomar mot Gymnastiskt-Ortopediska institutet*». *Stockholm 1858*). —

Ett argument, som man af ortopediens motståndare hört framhållas, såsom mycket talande mot ryggradskrökningarnas behandling med ortopediska medel, är det, att kroppens inre organer skulle erfara en våldsam klämning och förskjutning genom snedhetens corrigerande medelst ortopediska maskiner — Detta orimliga, ur luften gripna påstående visar blott att man alls icke har reda på hvarken de ortopediska kurernas beskaffenhet, ej heller de inre organernas pathologiska tillstånd hos sådana personer som lida af ryggradskrökning.

Verkliga förhållandet är alldeles motsatt emot hvad dessa anmärkare föreställt sig: det är nemligen *just sjelfva ryggradskrökningen*, som mången gång åstadkommer en högst menlig klämning och förskjutning af bröstkorgens delar och af de inre organerna: detta till en sådan grad att, i de flesta fall af betydligare ryggradskrökningar, refbenen på den insjunkna sidan af bröstkorgen afsmalna till inemot halfva sin naturliga bredd; och att i somliga fall, kroppens största pulsåder (aorta) hoptryckes eller krökes så, att derstädes en trängsel uppstår, hvilken är högst menlig för blodcirkulationen och stundom farlig för lifvet. Häraf denna aftyning, svaghet och utmärgling,

som visar sig hos de flesta, hvilka äro behäftade med en högre grad af ryggradskrökning.

Nu går just den ortopediska behandlingen ut på att motverka denna förderfliga inflytelse och återföra först och främst ryggraden och derigenom äfven de inre ädla organerna till det normala skicket. Och när detta sker så som det sig alltid bör: *småningom, mildt och efter organernas natur och fordringar, med strängt afseende på att dessa icke på något sätt skola generas af de ortopediska medlen* — huru är det då tänkbart, att sådant skall kunna verka annat än godt för patienten! Verkan af den ortopediska kuren är ock den, att i samma mon ryggens snedhet, förvridning och hopsjunkning korrigeras, återvinner patienten hull, krafter och ett friskare utseende, samt mister sina af kroppens missbildning förorsakade smärtor. —

Här ledes jag af ämnet in på frågor, som äro af så synnerlig betydelse för bedömandet af ortopediens vigt och värde, att jag icke anser mig böra förbigå dem. Vigtiga frågor, rörande Ortopediens värde

Kan detta onda botas? är den enkla frågan, som framkastas, då man, i afseende på ett lidande, går att anlita konstens åtgärd emot detsamma. Man skulle dock mycket irra sig, i fall man trodde att denna vore den enda vigtiga, som här vid lag kunde göras; ty äfven följande frågor är det af icke ringa vigt, att få besvarade, nemligen:

a) *Månne ej detta lidande kan genom konstens åtgärd i betydlig grad minskas och mildras — om det ock icke kan i allo botas?*

b) *Månne icke fara är, att detta onda, i fall det icke motverkas, med tiden skall betydligt förvärras och dymedelst förorsaka den deraf angripne ännu svårare olägenheter än de, af hvilka han för närvarande besväras?*

Må vi nu tillämpa dessa frågor på den klass af lidanden, som är föremål för ortopedien.

Menar man med uttrycket: *bota ett svårt lyte* detsamma som att på det fullständigaste återställa den missbildade delen till ett *i ordets strängaste mening* fullt normalt skick, så

torde man i de flesta fall förgäfves få söka efter exempel på en sådan kur, icke endast inom ortopedien, utan äfven inom hela kirurgiens vidsträckta område. Men i denna oinskränkta betydelse får man i allmänhet ej taga nämnde uttryck. Ty i många fall, äfven då den lidande lemmen blifvit genom konstens hjelp återställd på ett ganska nöjaktigt sätt, qvarstå i det inre lemningar efter det patologiska tillståndet, hvilka ofta qvarblifva under hela den öfriga lifstiden. Men det oaktadt kan ju dock lemmen åter utöfva sina vigtigaste funktioner — se der det väsendtligaste af saken! Är man icke då äfven berättigad att kalla det onda botadt? Jo visserligen. Hvilken annan lärer väl ock vilja bestrida detta, än den som, för biafsigters skull, föresatt sig att med eller utan rimlighet, nedsätta konstens värde.

Detta bör man icke förglömma att taga i betraktande, då man af ensidiga partigängare får höra uttalas ett förnekande af möjligheten att i ordets vanliga bemärkelse bota kroppens missbildningar. Jag erinrar härom, emedan det icke är obekant för den som tagit kännedom om stridskrifterna i denna fråga, att man, t. ex., i afseende på utbildad snedrygg, velat förneka framgången af den ortopediska kuren, derföre att de ortopediska medlens verkan icke sträckt sig ända derhän, att hafva förmått utplåna hvarje den minsta skymt af snedhet, eller att hafva återställt den missbildade ryggen till så fullt harmonisk form, att intet spår kan upptäckas af den skolios hvaraf patienten förut led.

Ett sådant förnekande, der det förekommer, bevisar blott att man vill ställa större fordringar på ortopedien, än man plägar göra i afseende på kirurgiens öfriga grenar. Den som brutit eller luxerat en lem, är tacksam för att kirurgen förhjelper den skadade lemmen till en så god läkning, som möjligt — äfven om någon haltning, någon uppdrifning af benpipan, någon slapphet i ligamenterna skulle qvarstå efter genomgången läkningsprocess. Den starrblinde prisar konstens förmåga, då operatörn afhjelper hans blindhet; men han for-

drar ej det orimliga, att kirurgen skall kunna sätta hans synorganer i fullt lika normalt skick, som det, hvaruti de befunno sig före starrens inträffande.

Något mer sanningskärlek, något mindre ensidighet från antagonisternas sida — och ortopedien skulle, lika väl som den öfriga kirurgien, hafva långt för detta erfarit rättvisa.

Huru hafva icke år efter år de ortopediska behandlingsmetoderna utvecklats till större fullkomlighet, och huru många lyckliga, i allo tillfredsställande kurer äro icke gjorda ej allenast i utlandet, utan äfven inom vårt eget land [*]) mot snedrygg, mot klumpfot, mot benpipornas krökning, mot kontraktur af armarnas och benens ledgångar, mot sned ställning a hufvudet, m. m. m. m.; — allt detta under det att ortopediens motståndare hos oss sökt sprida den falska läran, att ortopedien är en förfelad kurmetod, som icke mäktar lemna några kurativa resultater.

Detta, i afseende på den första frågan. Vi gå nu till de andra.

De ortopediska medlens värde, såsom *lindrings-medel.*

Redan att lindra ett lidande och göra detsamma för patienten mera lätt att fördraga, är en sak af icke ringa betydelse; och huru ovärderliga äro icke de ortopediska medlen äfven i sådana fall, der de blott kunna åstadkomma lindring från plågor och bereda möjlighet för den olycklige patienten, att med mindre svårighet använda sina ofärdiga lemmar, ehuruväl missbildningen icke här kan radikalt botas. Man har inom den öfriga medicinen icke plägat skatta ringa den del af helsovården, som går ut på att *i sådana fall, der ett fullständigt botande ej är möjligt, åtminstone förbättra de sjukas tillstånd och göra för dem lifvets börda mindre tung.* Man har ju bildat vårdanstalter till och med för »obotligt sjuka», och bildat hospitaler för blinda och döfstumma, dem man ej kunnat bota, men åt hvilka man likväl kan skänka vård och lindring i deras olyckliga ställning. Aldrig hör man heller någon

---

*) Se institutets årsberättelser, från äldre till sednaste tid.

underkänna nyttan af dylika anstalter, äfven om de till och med genom sjelfva sitt namn afsagt sig allt anspråk på att kunna erbjuda ens något hopp om helsans återställande åt de patienter, som der emottagas till vård; liksom man aldrig får höra kirurgien klandras, då kirurgen ej kan fullkomligt bota t. ex. ett brock, utan i stället får taga sin tillflykt till brockbandet, för att rädda patienten från den lifvet hotande faran af brockets inklämning; eller då han ej kan återställa en svårt blesserad lem i dess fullt normala skick, utan får nöja sig med att göra hvad han kan — och hvad som likväl för patientens hela framtida lif är högst vigtigt — nemligen sätta den blesserade lemmen i så brukbart skick som möjligt.

Må man blott besinna, att ortopedien, liksom all annan läkekonst, har rätt att blifva bedömd efter rimlighetens och rättvisans måttstock; och man skall då villigt erkäna värdet af densamma, såsom en oersättlig tillflykt i en mängd lidanden, för hvilka läkarkonsten annars saknar medel, och der de olyckliga patienterna, om icke den ortopediska kurmetoden funnes, skulle se sig dömda till det hårda ödet, att icke på någon väg kunna finna bot eller förbättring.

Vådan af att lyssna till skrämskotten från institutets fiender.

Hur mången gång har jag ej på min praktiska bana haft anledning att önska att de af allmänheten, som obetänksamt lyssnat till förtalet från fienderna till det ortopediska institutet, kunde hafva varit närvarande, då en moder med tårar i ögonen och beklämdt hjerta infunnit sig hos mig med sitt ofärdiga barn och bekänt att hon af utspridda falska rykten om tortyrkurer och dylikt blifvit afskräckt ifrån att anlita ortopediens hjelp, medan missbildningen ännu var i sin begynnelse: men att hon nu, då barnet var blifvet krympling, insett sin uraktlåtenhet, och vore färdig att göra allt, för att rädda den olyckliga från dess bedröfliga tillstånd. Och, om äfven i detta stadium det icke vidare var möjligt att *fullkomligt* bota barnets ofärdighet, huru gerna hade jag dock efter kurens förlopp önskat, att ortopediens förnekare varit närvarande, för att se de välgörande verkningarna af de ortopediska medlen,

se ofärdigheten icke endast hejdad i dess snabba utveckling, utan ock minskad, och det förut så beklagansvärda barnet befriadt från smärtor och stärkt till sina krafter!

Jag har i närvarande stund under min behandling en nioårig gosse, som varit sned ifrån sin spädaste barndom. Man anlitade min hjelp för detta barn redan vid dess fjerde års ålder; och emedan jag fann alla indikationer erfordra användandet af ett ortopediskt lifbandage (ryggen var neml. i hög grad svag) så erhöll gossen ett sådant, hvilket ock motverkade snedhetens tillväxt. Det bestämdes att han vid något mer avancerad ålder skulle börja gymnastisera. Men nu ville olyckan, att, sedan gossen under ett halft års tid, och med verklig fördel, hade begagnat lifbandaget, fadern tillråddes af en mot alla ortopediska bandager ifrande gymnast, att låta barnet upphöra med detta medel. Följden blef — hvad den ovilkorligen måste blifva, så snart ryggen är mycket sned och svag — att barnets ryggrad, då det stödjande bandaget bortlades, åter började krokna. Krökningen tilltog utan hejd, trots den gymnastikbehandling, som barnet under tiden erhöll hos nämnde gymnast under tvenne vintrar; och då nu fadren, inseende de vådor som hotade barnet, åter sökte min hjelp, befanns den stackars gossens rygg i hög grad förvriden och krokig, venstra sidan alldeles hopsjunken och dess refben förkrympligade, till den grad, att de för känseln befunnos ej stort tjockare än en skrifpenna. Kroppens naturliga balans var upphäfven, venstra armen nedhängde, liksom om den varit lam, hufvudet lutade betydligt mot venster, och högra skuldran bildade en puckelartad uppskjutning. Hullet var mycket magert, hyn blek, vittnande om stor blodbrist, och allmänna tillståndet bedröfligt. Snedheten var numera inkurabel.

Hvad var här att göra? Läkaren får äfven i sådana fall icke svika sitt kall, eller lyssna till den sårade känsla, som framkallas af beviset på bristande förtroende. Och han får ej skjuta ifrån sig den olycklige patienten, tänkande: emedan tillståndet numera är sådant, att ingen bot är möjlig, så har jag

icke heller att vänta någon synnerlig heder af kuren. Han måste äfven i sista stunden söka hjelpa allt hvad hjelpas kan; och mäktar han ännu genom konstens bistånd göra krymplingens lif drägligt, fastän han ej kan bota missbildningen — så är äfven detta ingenting att förakta.

Patienten fick nu åter börja att begagna ortopediskt bandage, hvaraf kroppens ytterligare hopsjunkning genast afstadnade. Detta, i förening med ortopedisk gymnastik, har till dato lemnat följande resultat: ryggradens krökningar äro mindre betydliga än förut, puckligheten minskad, den nedsjunkna axeln har höjt sig, hufvudet lutar betydligt mindre än förut, och venstra brösthalfvan är mindre hopsjunken. (Hvilket allt man kan få se, då man jemför patienten med det porträtt, som togs vid hans inskrifning.)

Jag har kanske nog mycket tagit läsarens tålamod i anspråk med denna omständliga skildring; men emedan ifrågavarande kasus är långt ifrån att vara den enda i sitt slag, som vid ortopediska institutet förekommit — jag skulle bland mina anteckningar kunna leta fram en mängd sådana — så tror jag det kan vara af nytta, att med ett talande faktum hafva framhållit vådan af att i dylika fall lyssna till de förvända råd, med hvilka okunnigheten alltid är färdig att stå till tjenst. — —

Kan Ortopediska institutet umbäras, derföre att Gymn. Central-Institutet finnes.?

Ett argument af institutets motståndare är äfven det, att då staten understödjer ett *Gymnastiskt Central-Institut*, skulle — mena de — det *Ortopediska Institutet* tilläfventyrs kunna umbäras.

Det förutsätter mycken obekantskap med dessa tvenne stiftelsers olika ståndpunkt, för att man skall kunna hysa en sådan tanke; och man behöfver blott taga närmare kännedom om verksamheten vid dem, för att finna huru skiljaktiga de äro till såväl ändamål som medel, fastän de likna hvarandra deruti, att så kallad sjukgymnastik utöfvas vid dem begge.

Skilnaden mellan Gymn. Central-Institutet och Ortopediska Institutet.

Gymnastiska Central-Institutet är hufvudsakligen och först och främst ett *läroverk* i gymnastikens alla grenar, dernäst en storartad anstalt för pedagogisk gymnastik, militärgymnastik

och fäktkonst, samt slutligen en helsovårdsanstalt för sjuka. Gymn.-Ortopediska Institutet, åter, är helt och hållet en *sjukvårdsanstalt.*

Det förstnämnda institutet fungerar visserligen som en vårdanstalt för patienter; men sjukvården utgör der, i jemförelse med stiftelsens öfriga verksamhet, en mindre betydande del.

I nämnda sin egenskap står det, för öfrigt, icke på samma linea med det Ortopediska Institutet, utan med de vårdanstalter, hvilka äro anlagda för sjukas *behandling med ett enda på förhand bestämdt medel* (t. ex. kallvattenkuranstalterna, elektricitetsinrättningarna för sjukas behandling, anstalterna för hafsbad, medico-pnevmatiska bad o. s. v.) Detta medel är vid Gymnastiska Central-Institutet gymnastik.

Ortopediska Institutet, deremot, är förnämligast upprättadt, icke för något visst helsomedels användande, utan för botande, förbättrande, eller förebyggande af ett visst slags lidanden, neml. menniskokroppens missbildningar; — lika godt, för resten, hvilka medel dervid användas, blott de äro de ändamålsenligaste och i alla hänseenden de möjligast bästa. Gymnastiken spelar äfven här en betydande rol; men nästan i allt hvad som rörer missbildade patienters behandling, tillämpas den efter andra åsigter och på ett annat sätt än vid Gymnastiska Central-Institutet; och bestämmas rörelseformerna här ofta med strängt afseende på den ortopediska maskinbehandlingens kraf.

Gymnastiken är, neml. — hvilket ock redan blifvit antydt — icke det enda medlet som användes vid de ortopediska kurerna. En högst vigtig detalj, och en på hvilken nyssnämnda kurers framgång ofta väsendtligt beror, är behandlingen med de mekaniska medlen — de så kallade ortopediska apparaterna. Härtill kommer, användandet af elektricitet och skärande instrumenter: allt medel som äro alldeles oumbärliga för ortopedien.

Hvad som både är mycket kostsamt och i hög grad tager i anspråk läkarens omsorg vid Ortopediska Institutet, är de mekaniska behandlingarna. Man behöfver, för att inse detta,

blott veta hvilken synnerlig noggrannhet erfordras, i afseende på de ortopediska apparaternas konstruerande och apterande efter de olika och mycket vexlande arterna och dimensionerna hos de kroppsdelar, på hvilka ifrågavarande medel skola appliceras. En enda läkare medhinner icke heller att sköta alla dessa för den ortopediska behandlingen nödvändiga detaljer; och de vid institutet anställda läkarnes tid upptages deraf till den grad, att de äro alldeles förhindrade att egna sig åt annan praktik. —

Skiljaktigheten mellan de tvenne stiftelserna torde af det nu anförda kunna tillräckligt inses. Den visar sig ock, om man jemför antalen af de *ortopediska* patienter, som samtidigt behandlats vid de begge instituterna; hvilket kan ses af följande lilla tabell.

*Behandlade ortopediska patienter *).*

	Vid Gymn. Central-Institutet **).	Vid Gymn.-Ortopediska Institutet.
År 1863	20	209
» 1864	18	234
Summa	38	443

Det är redan nämndt att sjukgymnastik utöfvas vid Ortopediska Institutet, liksom vid Gymnastiska Central-Institutet. Detta förhållande torde väl vara egentliga orsaken till den från några håll yttrade tanken, att Ortopediska Institutet skulle kunna umbäras: en tanke som, enligt hvad nu blifvit visadt, är helt och hållet oriktig och grundar sig på obekantskap med ortopediska institutets organisation och ändamål.

Hvad ifrågavarande detalj, gymnastiken, beträffar, så må nu egnas några ord äfven åt denna del af institutets verksamhet.

*) Förf. vågar hoppas att Gymnastiska Central-Institutet — denna för öfrigt så utmärkta stiftelse — icke skall anses förnärmadt genom denna jemförelse, helst nämnde institut icke gör anspråk på att betraktas som en ortopedisk anstalt.

**) Enligt från institutet offentliggjorda uppgifter.

Intet ortopediskt institut kan, utan mehn för en stor mängd patienter, undvara gymnastik. Men icke blott ortopedisk gymnastik, i detta ords strängare bemärkelse, utan äfven medikalgymnastik i allmänhet bör vid de ortopediska instituterna utöfvas; och är uppfyllandet af detta vilkor mera maktpåliggande, än mången kanhända har tänkt sig det.

Gymnastik bör i vidsträckt skala utöfvas vid ett Ortopediskt institut.

För att ändamålsenligt kunna behandla sina patienter, måste ortopeden vara fullt förtrogen med allt hvad till medikalgymnastik hörer; och han kan icke heller inskränka sin gymnastiska verksamhet till blott ortopedisk gymnastik.

Erfarenheten har visat, och visar alltjemt, nödvändigheten af detta. Huru ofta händer icke, t. ex., att ortopediska kasus förekomma, der patienternas tillstånd är sådant, att här en allmänt stärkande, der en så kallad afledande medikalgymnastisk behandling bör föregå den ortopediska gymnastiken; och sammaledes att de mot snedhet begagnade ortopediska rörelserna måste, för tillfälliga åkommors skull, såsom t. ex. hufvudvärk, bröståkommor, blödningar o. s. v. utbytas mot lämpliga rörelser, hvilka falla inom den vanliga sjukgymnastikens område. Om icke nu denna slags gymnastik utöfvades vid det ortopediska institutet, hur skulle sådana patienter som de ifrågavarande då blifva skötta? Ej kan väl någon föreställa sig, att det skulle gå an att, allt eftersom patienternas tillstånd förändrade sig, låta dem springa från det ena institutet till det andra, för att få den behandling, som för tillfället behöfves. — —

Utöfvandet af medikalgymnastik i större skala vid ett ortopediskt institut medför ock en annan fördel för det allmänna, den jag äfven bör omnämna.

Det lider intet tvifvel att icke anlagen för missbildningar blifvit hos vår tids förklemade slägte mycket allmännare än de voro förr, och att i synnerhet det svagare könet i hög grad hemfallit under den så välbekanta missbildningen, som benämnes snedrygg (Scoliosis). Emedan nu naturen hos detta lyte,

är sådan, att det, sedan detsamma uppnått en viss grad, ofta helt hastigt utvecklar sig till en både vanställande och plågsam, samt på allmänna helsotillståndet högst menligt inverkande ofärdighet, så är det ock angeläget att denna ofärdighet i sjelfva sin begynnelse blifver upptäckt och dess utveckling förebyggd. Men som nästan alltid snedryggigheten i början uppträder på ett smygande sätt, blifver ock dess tillvaro mångengång obekant för patienten, ända till dess den redan inträdt i sitt sednare stadium. Det är derföre af stor fördel att dessa lidanden i tid komma under sådana personers ögon, som hafva gjort missbildningarnas studium till hufvudsak, och som naturligtvis lättast böra kunna upptäcka dem. Om nu det ortopediska institutet äfven fungerar såsom allmän medikalgymnastikanstalt, och derstädes en mängd ungdom mottages, att med gymnastik behandlas, för förbättrandet af ett konstitutionelt eller annat lidande, så erbjuder sig ju der med detsamma det bästa tillfälle att få uppdagade icke allenast missbildningarna i sin begynnelse, utan äfven sjelfva anlagen för dem.

Vid Gymnastiskt-Ortopediska Institutet plägar ock på sådant sätt årligen upptäckas ett stort antal började missbildningar, om hvilkas tillvaro patienterna sjelfva ej ännu hade ringaste aning. Följden af dessa missbildningars tidiga upptäckande har alltid varit den, att de med ojemförlig lätthet och inom kort tid blifvit afhjelpta.

Detta om institutets gymnastik i ortopediskt hänseende. Hvad densamma beträffar, i egenskap af så kallad sjukgymnastik i allmänhet, så har äfven den städse blifvit så mycket anlitad af allmänheten och hedrad af dess förtroende, att icke något tvifvel bör kunna ega rum om dess behöflighet »för den allmänna helso- och sjukvården». Jag hänvisar i detta fall till de ofvan, sid. 11 och 14, anförda vitsorden af Kongl. Sundhets-Collegium och Svenska Läkaresällskapet.

Gymn.-Ortopediska Institutet har redan bestått i 39 år, och ifrån den tid föreståndareskapet öfvergick i mina händer äro nu 18 år förflutna. Hvad gagn stiftelsen kan anses hafva gjort, tillkommer ej mig att afgöra; men det skulle vara mig kärt, om jag genom mina bemödanden för densammas utveckling har i någon mon kunnat motsvara det hedrande förtroende som stiftelsen fått röna från allmänhetens sida, och först och främst från Rikets Ständers, hvilka, utan att låta sig missledas af de flerfaldiga försöken till bearbetningar mot institutet, lemnat detsamma ett stöd, i saknad af hvilket det för längesedan skulle hafva upphört att finnas till. Att icke stiftelsen under sådana auspicier lefvat något tynande lif, torde bäst visa sig deraf att den alltjemt gått framåt i utveckling, så att, då under första året af mitt föreståndareskap, antalet af vårdade vid institutet var omkring 100, det deremot år 1864 uppgick ända till 478. Till ytterligare jemförelse kan tjena följande

Institutets fortgående utveckling

Tioårstabell

öfver patienterna vid Gymn. Ortopediska Institutet under åren 1854—1863.

1854.		1855.		1856.		1857.		1858.		1859.		1860.		1861.		1862.		1863.	
m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
85	171	98	232	92	180	141	207	135	198	146	241	133	250	156	217	136	244	140	266
256		330		272		348		333		387		383		373		380		406	

Af de tvenne i Sv. Läkaresällskapets utlåtande (sid. 11) anmärkta bristerna är den ena, neml. att institutets föreståndare var i saknad af en biträdande läkare, redan för längesedan genom statens understöd afhjelpt. Hvad den andra bristen, institutets saknad af egen lokal, beträffar, har densammas afhjelpande varit förenad med många svårigheter; den har dock helt nyligen blifvit undanröjd, derigenom att föreståndaren inköpt och genom ombyggnad låtit aptera en för insti-

tutet serdeles lämplig egendom, belägen i närheten af Drottninggatan, vid Odensgatan N:o 9.

Slutligen torde förtjena nämnas, att den värdefulla samling af ortopediska modeller och gipsfigurer öfver menniskokroppens missbildningar, hvilken institutet, för längre tid sedan, fick röna den ynnest att emottaga från **H. M. Konung Oscar I**, blifvit på sednare åren — till största delen på föreståndarens bekostnad — betydligt tillökad med modeller för nyare, ändamålsenliga ortopediska apparater, så att numera, institutets förråd i denna vigtiga detalj kan anses motsvara fordringarna för det närvarande.

Rättelse:

Sid: 24 i tabellen står: 209; läs: 201,
samt: 443; läs: 435.

Årsrapport från Gymnastiskt-Ortopediska Institutet, för år 1868,

af

Dr Herman Sätherberg.

(Aftryck ur *Hygiea.*)

Vid Institutet hafva under året vårdats tillsammans 381 personer: 91 männer och 290 qvinnor. Af dessa hafva 60 åtnjutit vård på statens bekostnad; de öfriga 321 voro dels betalande, dels gratister.

På bekostnad af Institutets fattigfond hafva utlemnats följande ortopediska apparater och bandager, dels nya, dels reparerade, nemligen:

För snedrygg	8
» puckelrygg	11
» svankrygg	2
» slapphet i nyckelbenens ligamenter	1
» muskelatrofi	1
» koben	1
» slapphet i knäts ligamenter	1
» knäkontraktur	3
» förkortning af det ena benet	1
» krökning af benpiporna	3
» klumpfot	4
» plattfot	4
» sammandragning af fotens plantar-aponevros	2
Summa	42.

Af den åtföljande tabellen inhemtas, att af samtlige vårdade 73 voro från förra året qvarstående, samt 308 under året inskrifne. Af dessa blefvo 229 såsom friske eller förbättrade afförde, motsvarande 91,6 procent af samtliga utskrifne, samt 21 med ofulländad kur eller utan känd utgång; så att vid årets slut 131 voro under behandling qvarvarande (här inbegripna de 52 till ortopediska polikliniken hörande).

Den talrikast förekommande sjukdomsformen utgjordes af olika slags skolioser, till ett antal af 155, nemligen 15 män och 140 qvinnor. För puckel och kutrygg voro behandlade 25, för klumpfot och plattfot 11, för organiskt hjertfel 18 och för lungsot 11.

Af de inskrifne tillhörde flertalet, eller 126, åldern från 7—15 år; dernäst kom åldersperioden 16—20 år, med 52 personer.

Med afseende på de olika behandlingsmetoderna, blefvo 219 sjukdomar hufvudsakligen behandlade på den ortopediska afdelningen, 146 på den gymnastiska, samt 24 på elektricitetsafdelningen.

Å Gymnastiskt-Ortopediska Institutet

	Qvarvarande från år 1867.		Inskrifne. Ålder. Under 7 år.		7—15.		16—20.		21—30.		31—40.		Öfver 40 år.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
Snedstående hufvud (Torticollis)	1	—	2	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Snedrygg: 1. Scoliosis dorsal. dextro-convexa, et lumbal. sinistro-convexa	1	19	—	—	1	18	—	4	1	2	—	4	—	—
2. Scol. dorsal. sinistro-convexa, et lumbalis dextro-convexa	—	2	—	—	1	6	—	5	—	1	—	—	—	—
3. Scol. dorsolumb. dextro-convexa	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
4. » » sinistro- »	—	7	1	—	1	16	—	3	—	—	—	—	—	—
5. Scoliosis dorsalis dextra	—	1	—	—	—	8	1	5	—	1	—	1	—	—
6. » » sinistra	1	4	—	1	1	5	—	1	—	1	—	—	—	—
7. » lumbalis dextra	—	—	—	—	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—
8. » » sinistra	1	2	—	—	3	14	—	2	—	1	—	—	—	—
Puckelrygg (Kyphosis)	—	—	3	4	1	3	—	—	—	2	—	1	—	—
Kutrygg	—	2	—	—	1	4	—	3	—	1	—	—	—	—
Svankrygg (Lordosis)	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Rakitisk missbildning af bröstkorgen	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Kontraktur af knäleden (Contractura genu)	—	—	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Koben (genu valgum)	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hjulben (Curvatura cruris)	—	—	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Klumpfot: 1. Pes equinus	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Pes varo-equinus	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Pes valgus	—	—	1	2	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—
Ledgångsstyfhet (Ancylosis)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Slappa ledgångar	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Luxatio femoris congenita	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Bleksot (Chlorosis)	—	7	—	—	—	7	—	10	—	8	—	—	—	—
Menstruationsrubbning (Dysmenorrhœa)	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Hysteri i olika grader	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	2
Hypokondri	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»Allmän svaghet» (af olika orsaker, såsom dålig blodberedning, själsansträngning, masturbation m. m.)	3	6	1	2	8	5	3	1	1	8	—	4	5	2
Skrofelsjukdom	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Lungsot	3	1	—	—	—	—	1	1	1	4	—	—	—	—
Följder af lunginflammation	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Hypertrofi af hjertat	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—
Organiskt hjertfel	1	2	—	—	1	1	—	1	3	3	2	1	2	1
Kronisk magkatarr	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—
Trög afföring, i hög grad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	3	2
Kongestion åt hufvudet	2	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—
Hufvudvärk (af okänd natur)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Neuralgier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	1
Choræa	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Atrofier och paralysier	—	—	1	1	2	—	—	—	1	2	—	—	—	—
Paralysis agitans	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Summa	15	58	14	22	24	102	10	42	9	39	4	16	15	11
	73		36		126		52		48		20		26	
	381													

vårdade sjukdomar år 1868.

Summa vårdade.		Sjukdomar behandlade på						Utskrifne.								Summa.		Qvarvarande till 1869.		Ortopediska polikliniken.		Sjukdomarnes fördelning på			
		Ortoped. afdeln. (gymnastik, mekaniska apparater m. m.)		Gymnastik-afdelningen.		Elektricitets-afdelningen.		Botade eller i hög grad förbättrade.		Förbättrade.		Oförbättrade.		Ofulländad kur eller saknad uppgift.								de å Statens bekostnad vårdade.		betalande sjuke och gratister.	
m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
3	2	3	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	1	1	1	1	2	1
3	47	3	47	—	—	—	—	1	14	2	21	—	—	—	2	3	37	—	8	—	2				
1	14	1	14	—	—	—	—	1	7	—	3	—	—	—	—	1	10	—	4	—	—				
1	3	1	3	—	—	—	—	1	2	—	1	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—				
2	26	2	26	—	—	—	—	1	10	—	7	—	—	—	—	1	17	1	8	—	1	4	33	11	107
1	16	1	16	—	—	—	—	—	4	—	2	—	—	—	2	—	8	1	6	—	2				
2	12	2	12	—	—	—	—	1	3	—	2	—	—	—	1	1	6	1	4	—	2				
1	3	1	3	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	1				
4	19	4	19	—	—	—	—	2	11	—	4	—	—	—	1	2	16	2	2	—	1				
4	10	4	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	10	—	—	4	10
1	10	1	10	—	—	—	—	—	2	—	3	—	1	1	2	1	8	—	2	—	—	—	—	1	10
—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
3	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	3	7
1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1
1	8	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	6	—	—	1	8
2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2				
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	5	6
2	4	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	4				
1	1	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	1
1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1
—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	32	—	—	—	32	—	3	—	19	—	6	—	—	—	2	—	27	—	5	—	—	—	5	—	27
—	2	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	2
—	6	—	—	—	6	—	3	—	1	—	3	—	—	—	—	—	4	—	2	—	—	—	1	—	5
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
21	28	—	—	21	28	—	—	3	13	10	9	—	1	1	1	14	24	7	4	—	—	—	5	21	23
—	4	—	—	—	4	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	4
5	6	—	—	5	6	—	—	1	2	1	4	1	—	1	—	4	6	1	—	—	—	3	2	2	4
1	1	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	1
2	2	—	—	2	2	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	2	1	—	1	—	—	1	—	1	2
9	9	—	—	9	9	—	—	—	—	6	8	—	—	1	1	7	9	2	—	—	—	2	—	7	9
2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—
3	4	—	—	3	4	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	1	4	2	—	—	—	—	—	3	4
3	2	—	—	3	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	1	2	—	—	—	—	3	2
2	—	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—
2	5	—	—	—	—	2	5	1	4	1	1	—	—	—	—	2	5	—	—	—	—	—	1	2	4
—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
4	3	—	—	—	—	4	3	1	—	2	2	—	—	—	—	3	2	1	—	—	1	—	—	4	3
—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2
91	290	36	183	49	97	8	16	18	95	30	86	1	3	5	12	54	196	22	57	15	37	12	48	79	242
381		219		146		24		113		116		4		17		250		79		52		60		321	
																381						381			

Stockholm, 1869. P. A. Norstedt & Söner.